

Ozir po kmetijstvu ptujih dežel.

Tudi drugod obdelujejo močvirje s pošiganjem.

Komaj se je mesca majnika sonce dobro prikazalo in je zemljo osušilo, že začno v Oldenburg-u, na Hanoveranskem, okoli Bremen-a in Verden-a, v zahodnem Westfalen-u in na Holandskem močvirje (mah) žgati. Komaj smo začeli dihati spomladanski čisti zrak in se veseliti prijetne gorkote, kar se privleče iz krajev zahoda — tako piše dopisnik iz Bremen-a v „Allg. Zeit.“ — gost dim; izperva se plazi po tléh in je bolj rahli megli podoben; kmalo pa se ga nakida toliko čez celo deželo več milj na široko, da sonce zakriva. Dim je tako silen in hud, da nas oči skelé in da nam sapo zapira. Od Labe (Elbe) čez severno-zahodno mejo Belgije noter do Dünkirchen-a je več sto kvadrat-milj dežele, ki je bolj ali manj močirna. Večidel te zemlje se nikoli ne gnojí, temuč le požiga. Kakor rušno izrežejo poveršnji del te zemlje z nekoliko šote vred in veržejo vse skup na velike kupe. Kakor hitro so se kupi osušili (kar pri takrat precej stanovitni burji in sončnih dnevih ne terpi dolgo), gré mahovinar (Moorbauer) na svoje zemljišče in zažgê napravljene kupe; potem raztrosi pepél po njivi in jo kmali obseje z ovsom ali ajdo. Navadno več sto tavžent oralov zemlje na enkrat gorí.

Zdraviljske pisma od kolere.

4. pismo.

Kolero spoznati ni težko, kadar se je kje kot kuga prikazala, to je, da je že več ljudi za njo zbolelo ali pomrlo. Ko pa tu in tam le posamno ljudi napada, je spoznati ni tako lahko, kakor marsikdo misli, — to že spada v zdraviljsko umetnost. Ker tedaj ljudje kolere prav ne poznajo, berž zaženó hrup, da je ta in ta za kolero umerl, če le umerje hitro za kakoršno koli bolezen. S kolero naj večjo enakost imajo zavdanja z razjednimi strupinistrupenimi gobami, trebušne všipnjene kile in zavozljanje čev. Le zdravnik vé vse to natanko ločiti.

Začne se prava (aziatiška) kolera navadno s kruljenjem po trebuhu, včasih s šipanjem in potem nastopi: 1) driska; iz začetka gré redko blato od bolnika, kmalo pa voda, ki je zlo enaka tisti, v kateri so kuharce rajž oprale, preden ga kuhati dajo. (To je posebna lastnost kolerne driske). Včasih pa levčasih pred drisko ene ure ali ene dni človeka glava boli, je nekako omotičen in klavrn.

Včasih, toda redkokterikrat, se koj z drisko začne 2) tudi bljevanje; večidel driska terpi več ur ali tudinektere dni in potem še le se začne bljevanje; izzačetka meče bolnik iz sebe kar je povžil, potem pa tudi vodeno belkasto ali pa rumeno-zelenkasto stvar; nekter meče lahko iz sebe brez da bi mu posebno hudo delo, nekter pa se zlo davi; 3) strašno žeja bolnika; 4) kmalo hud kerč prime meče (bodeljne), pa tudi druge ude; 5) glas njegov postane zmolkel, hripav ali se mu popolnoma zaprè; 6) lica vpadejo, 7) bolnik je vès v potu, včasih se prikaže poseben spušaj po koži; 8) je merzel po celém životu; 9) je zlo nepokojen, da včasih vpije; včasih pa je vès pobit, da le malokterikrat postoka; 10) žilno in serčno bitje zgine, in ker kri zastaja po vsih žilah, tedaj tudi po kožnih, postane vse truplo plavo, začernelo; 11) scavnice gré malo ali celó nič od njega (posebna lastnost kolere), 12) večidel se bolnik popolnoma zavé do zadnjega diha. — Včasih prestopi kolera v vročinsko bolezen — legar ali tifus.

Naj huja kolera pa je tista, v kateri od bolnika ne gré veliko ne gori ne doli; ti koleri pravijo zdravniki „suha kolera“. Pri ti koleri ostane vse v želodcu in čevah; tacega kerč nagloma zlomi.

Hude znamuja so: če bolnik postane vès ledén, se ne čuti ne žila ne serce; če, brez da se zavé, ker-

vava in zlo smerdljiva sokrovica od njega gré; če se pot rok, ki truplo ošlatujejo, zlo prijema; če ne gré celo nič scavnice od bolnika.

Dobre znamenja so pa: če se truplo spet zgreje, žila in serčno bitje čuti, veliko scavnice od bolnika gré, in če to, kar gori in doli od njega gré, žolčnato barvo ima.

Iz tega popisa se vidi, da z drisko je večidel začetek kolere, in ker je to še le en kos kolere, je očitno, da naj nihče ob času, kadar kje kolera razsaja, driske ne zanemarja, sicer zapade celi koleri, in kar je pred lahko biti odgnati, bo pozneje težje ali celó ne mogoče. Ponavljati pa še enkrat moramo, da ni ravno vsaka driska ob koleri že en kos kolere, — da naj se tedaj človek ne prestraši, da že kolero ima, če ima drisko; saj je dr. Pfeufer iz natančnih zapisov zdraviljskih posnel, da lani, ko je bila kolera v Monakovem, je 12.000 oseb drisko imelo brez kolere.

Popisali smo pa dalje kolero tukaj bolj razločno za tega voljo, da smo svojim bravcem prav očitno pred oči postavili, kako zlo se spreminja v svojem teku od začetka do konca, da iz tega sami lahko spoznajo, če tudi našim besedam verjeti nočejo, da ozdravljenje ne more biti po enem kopitu, z enim zdravilom, in da to le zdravnik razsoditi zamore, kaj je v eni, kaj v drugi dobi pravo. Tako izperva ob driski je treba gorkih pijač, kakor smo jih svetovali v 1. in 2. pismu; če pa je bolnik že vès v koleri, da namreč hudo bljuje, niso gorke pijače več na pravem mestu, sedaj je treba mu večkrat, pa po malem na enkrat, prav merzle vode (eno žljico na enkrat), ali pa, kjer je mogoče, ledú dajati, da se mu stopí v ustih; to mu tolaži strašno notrajno vročino in žejo, to mu tudi tolaži kozlanje, zakaj le po potolaženem bljevanji zamore kakošno zdravilo v njem ostati in mu koristiti.

Da zdravniki še nimamo gotovega zdravila, ki bi vselej pomagalo, ne more noben umen človek nam očitoovati, ker so neozdravljive bolezni bile na svetu in bodo, dokler bo svet stal, in zakaj? Po naših mislih so bolezni tista dolga roka Višje Previdnosti, ktera žive stvari kliče iz tega sveta, preden so še dosegle naj višjo starost, da delajo drugim prostor. Kaj bi nek začeli, ako bi vsak človek še le umerl, ko ga je starost pod koš spravila! Že zdaj hoče eden družega snesti — kaj bi še le potem bilo, ako bi vsi ostali do naj višje starosti!

Naj tedaj nihče ne mermrá zoper Previdnost Višjo, in naj nihče ne očituje zdravnikom, da niso v stanu vsake bolezni ozdraviti! Kar morejo, radi storé, in tudi svoje življenje žertvujejo za ohranjenje življenja drugih in gotovo — brez dobičkarije. To pričajo kužne bolezni.

Slovensko slovstvo.

Drobtince za leto 1855. Učiteljem in učencem, staršem in otrokom v poduk in kratek čas. Na svetlo dal Jožef Rozman, korar stolne labudske cerkve in vodja škofijnega seminisča pri sv. Andreju. V Celovcu natisnil in na prodaj ima Janez Leon.

Skozi deset let že poslavljajo „Drobtince“ slovensko slovstvo, in kdor jih ima vse ter pogleda njih obsežek, mora hoté ali nehoté obstati, da je mnogo mnogo lepega blaga v njih shranjenega, koristnega na vsako stran. To ravno je prednost dobrega časnika, da vrednosti njegove ne vniči zadnji gruden tistega leta, v katerem je bil pisan, ampak da ostane knjiga koristna za leta in leta. In to velja po pravici od „Drobtince“ naših. Tudi letošnji tečaj je bogata shramba podučnega, in po manjšem tudi kratkočasnega berila, — le „gerlica“ je popolnoma omolknila. Med vsimi sestavki se odlikujeta obširni prvi in poslednji konec: unega so podali svetli knez in škof lavantinski bravcem za poskušnjo, tega pa prečastiti izdajatelj „Drobtince“ gosp. korar